

Список використаних джерел:

1. Верещагин Е. М., Костомаров В. К. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного / Е. М. Верещагин, В. К. Костомаров. – М.: Русский язык, 1983. – 269 с.
2. Муравьев В. Л. Лексические лакуны (на материале лексики французского и русского языков) / В. Л. Муравьев. – Владимир, 1975. – 267 с.
3. Попова З. Д., Стернин И. А. Язык и национальная картина мира / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Воронеж, 2003. – 60 с.
4. Степанов Ю. С. Основы общего языкознания / Ю. С. Степанов. – 2-е изд., перераб. – М., 1965. – 304 с.
5. Стернин И. А. Очерк американского коммуникативного поведения / И. А. Стернин. – Воронеж, 2001. – 206 с.
6. Томахин Г. Д. Реалии-американизмы / Г. Д. Томахин. – М.: Высшая школа, 1988. – 239 с.

Шундель Т.О.

викладач,

*Донецький національний медичний університет
імені Максима Горького*

СИНКРЕТИЧНИЙ ХАРАКТЕР ІНВАРІАНТНИХ ЗНАЧЕНЬ СПР У РАМКАХ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Актуальність дослідження інваріантних значень складнопідрядних речень (далі – СПР) пояснюється спробою вчених комплексно дослідити функціонально-семантичний потенціал цих конструкцій. Характерною ознакою є те, що лінгвісти намагаються не тільки розкрити семантико-синтаксичну систему предикативних одиниць за допомогою структурно-семантичного аналізу за умови розмежування ядра та синкретичної периферії, але показати їх роль в здійсненні зв'язку між типовими та перехідними синкретичними синтаксичними одиницями [2; 3; 5; 6]. Так, значна увага зосереджується на розгляді функціонально-семантичних різновидів СПР у рамках зазначеної структурно-семантичної класифікації.

По-перше, структурно-семантична класифікація СПР визначає види синтаксичної залежності між головною та підрядною частинами СПР та вводить моделі для поліпредикативних речень, враховуючи структурну і смислову завершеність речення в умовах ослабленої синтаксичної залежності.

По-друге, структурно-семантична класифікація дає більш вичерпну відповідь при аналізі та розподілу СПР за певними класами. Крім того, універсальність структурно-семантичного типу класифікації та її здатність репрезентувати найтонші семантичні й смислові відтінки свідчить про тенденцію до виникнення комбінаційних інтенсифікацій змісту.

З огляду на це, слушною є думка С. Дружиніної, що саме за допомогою структурно-семантичної класифікації науковець намагається консистентно проаналізувати структурно-семантичну різноманітність СПР з урахуванням

суттєвих ознак цієї синтаксичної одиниці та її зв'язків з класифікацією менш складних мовних елементів [4, с. 51].

Наприклад,

Joseph was a tall slim lad who looked older than his twelve years [7, с. 4] (підрядна частина кваліфікується як присудок оскільки співвідносне слово *lad* функціонує як частина присудка).

A tall slim lad who looked older than his twelve years was Joseph (підрядна частина кваліфікується як підмет оскільки співвідносне слово *lad* функціонує як підмет).

He saw a tall slim lad, Joseph, who looked older than his twelve years (підрядна частина кваліфікується як доповнення оскільки співвідносне слово *lad* функціонує як доповнення).

Отже, наведений фрагмент ілюструє, що семантична диференціація найрельєфніше характеризує розподіл СПР, оскільки подає ґрунтовніше вивчення інваріантних значень речень синкретичної природи урахуванням семантики опорного (поширюваного) слова, семантико-синтаксичних відношень між цим поширюваним компонентом та підрядною частиною.

Варто зазначити, що сполучники та різні єднальні елементи мають широкий і багатий спектр лексичної, граматичної та семантичної природи. Це, очевидно, пояснюється різноманітним об'ємом їхніх значень та великою кількістю варіацій семантичного плану, що, у свою чергу, наштовхує нас на думку про існування синкретичних типів СПР, які поєднують в собі декілька відтінків значень для економії в мові.

Отже, семантичне ядро кожного сполучника в підрядному реченні неоднорідне, а його комунікативна функція полягає у вираженні характеру стосунків між одиницями СПР, що, у свою чергу, утрудняє однозначне відношення складнопідрядної конструкції до того або іншого типу структурно-семантичної класифікації. Синкретичність значень будь-якого сполучника допомагає виявити шкала перехідності В. Бабайцевої, яка, до того ж, спрямована на визначення природи взаємодії зв'язки (сполучника або сполучуваного слова) в певних синтаксичних умовах з урахуванням периферійних зон [1].

У германістиці перетин периферійних зон СПР характеризується відсутністю або нечітко вираженою наявністю комплексу диференційних ознак польової структури цієї синтаксичної одиниці, що призводить, у свою чергу, до розмаїття значень та функцій взаємодіючих синкретичних периферій різноманітних видових опозицій завдяки гібридному характеру генетичної природи СПР. Проілюструвати сформульоване твердження можна наступними прикладами: синкретичні СПР з інваріантним (категоріальним) значенням втрачають певний набір диференційних ознак в синкретичних периферійних структурах та за певних умов набувають додаткових значень інших польових конструкцій. Так, наприклад, синкретичними виявляються синтаксичні конструкції із значенням часу та умови:

She'll have to look after him when he comes home or pay someone to do it [7, с. 245].

*She could have cried **when** she looked down [7, с. 234].*

Актуалізатор тимчасового інваріантного значення **when** вказує на семантико-синтаксичні обставинні стосунки часу. На придбання додаткового відтінку семантичного значення умови вказують певні співвідношення форм присудків (у першому прикладі – у головній частині вживається майбутній час, а в підрядній частині – теперішній час з відтінком майбутнього; у другому прикладі простежується вживання модального дієслова з перфектним інфінітивом в головній частині та вживання основного дієслова в минулій формі). Порівняйте,

*She'll have to look after him **if** he comes home or pay someone to do it.*

*She could have cried **if** she looked down.*

У наступному прикладі *Joseph was still on that floor **where** she had left him [7, с. 234]* ми спостерігаємо синкретичну одиницю із просторово-визначальним значенням. Актуалізатором просторової семантики виступає сполучникове слово **where**, яке тісно пов'язане із опорним словом *floor* у головній частині. Відтінок просторової семантики окреслюється синтаксичною позицією: опорне слово виконує в наведеному прикладі функцію обставини місця. Визначальна семантика обумовлюється за допомогою корелята *that* та морфологічної природи опорного слова – іменника.

З одного боку, подібне перетворення свідчить про можливу самостійність залежного компонента СПР. З іншого боку, заміна одних граматичних значень іншими підкреслює мінливий характер СПР. При цьому неважко помітити, що синкретизм є містким засобом передачі значень синтаксичних функцій, які виражають багатоаспектний процес відкритий для реалізації в конкретній ситуації. Таке відображення ознаки дозволяє модифікувати, формувати реалізацію семантичних значень синтаксичних функцій, тобто, відкриває великі можливості для поєднання елементів.

Підбиваючи підсумки, щодо СПР із синкретичною підрядною частиною, зазначаємо той факт, що ці синтаксичні конструкції розглядаються як носії ускладненої моделі, де функціональні стосунки визначаються за рахунок входження залежного компоненту в периферійну зону. А можливість передання в мовленні детермінованого синкретичного значення функціонально-семантичного різновиду СПР, безліч яких дозволяє мовцеві окреслити зазначений структурно-семантичний вид, свідчить про наявність складних конструкцій СПР абстрагованого характеру, пояснення яких потребує подальшого вивчення та аналізу.

Список використаних джерел:

1. Бабайцева В. В. Место переходных явлений в системе языка (на материале частей речи) / В. В. Бабайцева // Переходность и синкретизм в языке и речи. – М.: Прометей, 1991. – С. 3-14.
2. Бабайцева В. В. Явления переходности в грамматике русского языка [Текст] / В. В. Бабайцева. – М.: Издательский дом «Дроффа», 2000. – 640 с.
3. Высоцкая И. В. Синкретизм в систем е частей речи [Текст] / И. В. Высоцкая. – М, 2006. – С. 55.

4. Дружинина С. И. Синкретизм в системе сложноподчиненных предложений современного русского языка: дис. ... доктора филол. наук: 10.02.01 / Светлана Ивановна Дружинина. – Орел, 2009. – 470 с.

5. Зарицька В. Г. Синкретичні типи підрядності в системі складного речення: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01. «Українська мова» / В. Г. Зарицька. – Дніпропетровськ, 2005. – 19 с.

6. Шитик Л. В. Синкретичні складнопідрядні речення в українській мові / Л. В. Шитик // Вісник Черкаського університету. Серія: філологічні науки. – Черкаси, 2004. – Вип. 54. – С. 135-143.

7. Williams D. *Katie's Kitchen* [роман] / D. Williams. – London: Headline Book Publishing, 1998. – 375 pp.